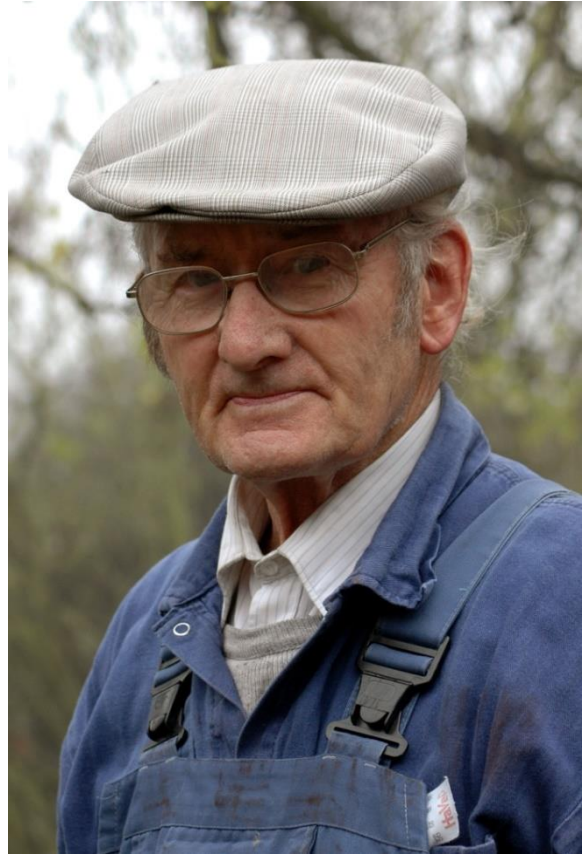

**Fons Berghmans,
dagloner,
vrijgezel en
wijkvrijwilliger**

De vader van Fons was zijn leven lang baanwerker bij de tramlijn Turnhout-Mol-Westerlo geweest. Het gezin Berghmans woonde in de doodlopende Hooistraat, een zijstraatje van de Polderstraat, in de Netevallei.

Er waren zes kinderen waarvan de oudste in het klooster trad. Fons, bovenste rij links, werd geboren in 1924.

Fons was een dagloner. Hij verdiende zijn kost waar werk zich aandeed. Zo was hij schoenmakersgast, hielp bij de bouw van de watervallen van Coö, was eerst meubelmaker en later magazijnier bij fabrikant Deko in Mol.

Maar het grootste deel van zijn loopbaan was hij houtarbeider in enkele bouwbedrijven, vooral 'bekister' zoals men dat hier zo plastisch uitdrukt.

De werken van zijn aannemer strekten zich zelfs uit tot in het Ruhrgebied tijdens de heropbouw van Duitsland.

Fons is nooit getrouwd en bleef een brave vrijgezel, die al zijn jaren onder moeders paraplu door het leven ging.

Toen het met zijn ouders op hoge leeftijd wat minder goed ging, was hij dag en nacht bij hen.

Na de dood van zijn vader in 1988 bleef hij bij zijn moeder wonen.

Bij haar overlijden in 1992 kocht hij de ouderlijke woning.

Zijn broers en zusters kwamen geregeld over de vloer om er een kijkje te nemen of alles goed ging.

Wat maakte het leven van Fons bijzonder? In zijn ogen niets.

Hij bleef leven als toen zijn ouders er nog waren.

In huis veranderde er nauwelijks iets.

In de woonkamer stonden nog steeds dezelfde tafel en stoelen van weleer, de slaapkamer van zijn ouders kreeg geen nieuwe bestemming en het bed diende om zijn kunstwerken een plaats te geven.

En in de keuken brandde nog steeds de houtkachel van toen.

Alleen moest hij nu zijn potje zelf koken.

Fons heeft zich nooit afgezonderd van de wereld.

Hij was zeker niet naïef of onwetend en bleef een nuchtere kijk op de buitenwereld behouden.

Hij pluisde de krant iedere dag helemaal uit en bracht uit het papierhok van de wijk wel eens een weekblad mee naar huis.
Dus hij wist wel wat er dichtbij en ver weg gaande was.

Zijn leven was regelmaat: vroeg opstaan en met de kippen op stok.
's Morgens wist hij steeds waaraan beginnen.
Hij had vooral een groot technisch vernuft.
Met de eenvoudigste hulpmiddelen repareerde hij zijn woning en met allerlei onderdelen die hij in het ijzerhok van de wijk vond, hield hij bijvoorbeeld zijn fiets berijdbaar. Een binnenband diende als snelbinde om het hout op zijn fiets te vervoeren.

Bergen afvalhout lag achter zijn woning voor zijn houtkachel, dat gezaagd en opgestapeld werd.
Hij deed het met zulke ambitie en naarstigheid dan hij jaren geleden zijn duim verloor aan de zaagmachine.

Hij zag er een tevreden man uit, hoewel hij altijd wel iemand van weinig woorden is geweest.
Maar de laatste jaren veranderde dat in positieve zin.
'Ik kan tegenwoordig niet veel meer onthouden', zo begon hij meestal, 'maar ik weet nog ...' en dan was er geen houden meer aan.
Hij zocht zelf contact op en sprong hier en daar wel eens binnen, zette zich neer en zijn familie of kennissen wisten bijlange niet voor hoe lang, en wanneer hij zou uitgepraat zijn.

Zijn laatste jaren bracht hij door in het zorg- en wooncentrum De Witte meren in Mol.
Toen hij negentig werd, ging het niet meer en begon te dementeren.
Hij overleed in het rusthuis op 15 januari 2018.

Fons was erg actief betrokken bij de wijkwerking

Toen hij met pensioen ging, was hij elke morgen en elke vooravond present aan het papierhok om de kranten, weekbladen, dozen en karton in het hok op te stapelen.

1990 - Fons draagt volle dozen met papier binnen.
Of naar de papiercontainer tijdens de ronde

Achter zijn woning had hij een redelijk grote tuin die hij elk jaar vol pompoenen zette. Ieder jaar verwachtte hij de kinderen om de rijpe vruchten te komen halen en een deel ervan werd gebruikt om de zaal bij het jaarlijks seniorenfeest te versieren.

Papierhandelaar Maes uit Geldrop (Nederland), Fons Berghmans, Wies Stijns, André Van Rooy, Jos Vanarwegen en Louis Van Baelen.

Hier staat Fons Berghmans boven op de papiercontainer. De andere vrijwilligers aan het papierhok zijn Piet Vanderwielen, Nand De Clerck, André Van Rooy en Joske Vanarwegen.

Als schrijnwerker en bouwvakker was hij bij de jaarlijkse opbouw van het Kersthuis een van de steunpilaren en sleutelfiguren.

Hier staat Fons op de hoogste trap om als 'vakman' de dakpannen juist op te leggen, in zijn onafscheidelijke blauwe overall.

Zijn woning brandde volledig uit

Rond 10 uur in de morgen van 1 januari 2010, de eerste dag van het nieuwe jaar, zagen de burens op straat een zwarte rookpluim boven de huizen uittorenen.

Was het in de Borgerhoutsendijk of de Polderstraat?

Als een weerlicht veranderde die rookwolk in een vlammenzee boven het dak. Het was in de Hooistraat, het was de woning van Fons!

Hij had een slecht werkende mazoutketel willen repareren, maar de boel ontplofte en meteen stond zijn woning in lichte laaien. Vliegensvlug liep hij nog naar de zolder om zijn kat naar beneden te halen en buiten te dragen.

Hij werd er opgevangen door familie en buren. Zij moesten hem toch nog wel tegenhouden om enkele spullen en vooral zijn kunstwerken uit de brand te slepen.

Fons kreeg meteen onderdak bij zijn zuster Liza, die er recht tegenover woonde.

Daarna vond hij tijdens enkele weken een onderkomen in het rusthuis Ten Hove en verbleef daarna in het rust- en wooncentrum De Witte Meren.

Maar het zinde hem daar niet echt en voelde er zich in opgesloten en belemmerd. Elke dag bolde hij met zijn oude fiets van De Witte Meren

naar het papierhok van de wijk Ginderbroek om zijn werk weer op te nemen.

Niemand kon hem tegenhouden, ook het rusthuis niet, en ... gelukkig misschien maar.

Hij liet in de Hooistraat een nieuwe, eenvoudige woning bouwen op de plaats van zijn afgebrande.

Hoewel hij erop stond om er opnieuw te gaan wonen, ging het toch niet meer.

Fons Berghmans was ooit de oudste leerling van de Molse Academie

Fons volgde in zijn jeugd jaren al avondcursus houtsnijwerk, want hij wilde zich vervolmaken als meubelmaker.

Later bleef hij naar de Academie gaan en kreeg de creativiteit de bovenhand. Hij maakte vooral beeldhouwwerken van hout, hoewel hij ook allerlei natuursteen heeft bewerkt.

Hij exposeerde bij elke groepstentoonstelling van de kunstkring Cycloon, die plaats had in de Sint-Willybrorduskapel in het gehucht Ezaart. Ook met de tentoonstellingen die in zijn wijk Ginderbroek werden ingericht, gaf hij zijn beeldhouwwerken in bruikleen.

Hij hield van zijn werken en deed ze nooit van de hand.

Bij de brand ging het hele huis in de vlammen op, behalve een van de voorste kamertjes, de vroegere ouderslaapkamer, waar hij zijn kunstwerken op stoelen, kasten en op het bed gelegd had.

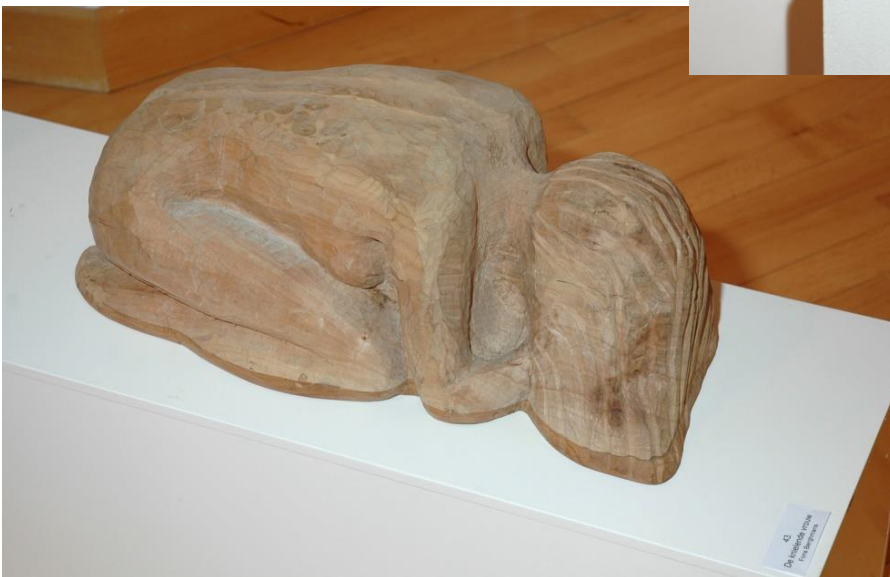
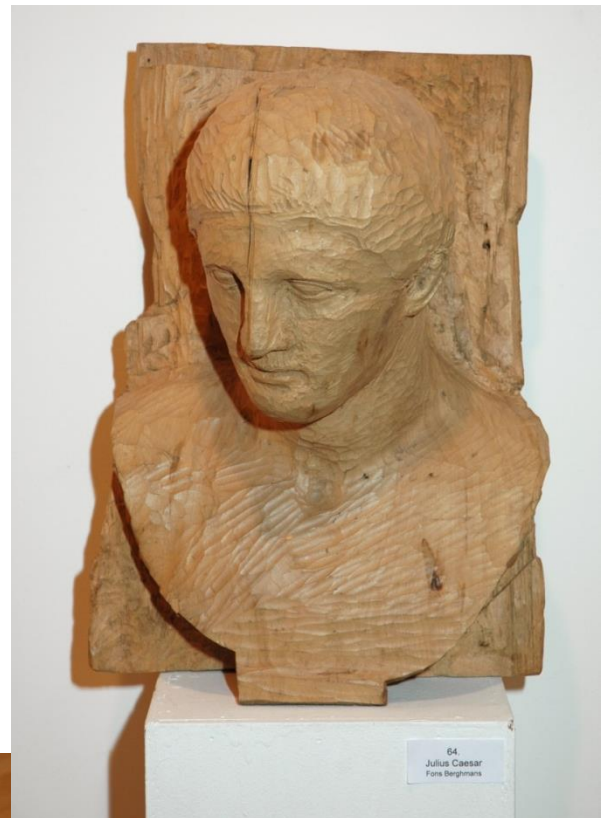
Fons heeft achteraf die werken nog meer gekoesterd dan ooit.

In september 2010 schreef Fons zich weer in de Molse Academie. Omdat het met het kappen van hout en steen minder goed ging, hij was immers al 86 jaar, ging hij in het atelier van de keramiek met klei werken.

Elke maandag, dinsdag en woensdag reed hij met zijn fiets van De Witte Meren naar de Academie op de Markt, wat vroeger het Rijksopvoedkundig Instituut was en nu de plastische naam heeft meegekregen van De Zwaan.

De lessen begonnen om 18 uur, en Fons was er gewoonlijk als eerste aanwezig. Wel moest hij een half uur vroeger uit gaan, want anders stond hij voor de gesloten deur van het rusthuis. Of het gebeurd is, weten we niet, maar we denken van wel.

Julius Caesar

Een knielende vrouw

In het atelier van de Academie boetseerde hij eens zichzelf, in zijn blauwe overall.

De Tweede Wereldoorlog van Fons

Een generaal van het Belgische leger had het bevel gegeven om alle bruggen in Mol, Geel en Meerhout op te blazen, zelfs de bruggen over de Nete, ook die van de Borgerhoutsendijk. Fons zag hoe Belgische geniesoldaten de brug over de Nete van de Borgerhoutsendijk opbliezen:

Alle bruggen over kanalen en rivieren waren door de Belgische geniesoldaten ondermijnd. Ze zouden bij een Duitse aanval opgeblazen worden om zo het vijandige leger tegen te houden. Ook de brug van de Borgerhoutsendijk over de Nete viel er onder.

Op de avond van 11 mei 1940 stond het Duitse leger al aan het kanaal van Donk. En op zondagmorgen 12 mei, rond 6 uur, schoten Belgische soldaten in de lucht om de mensen te waarschuwen dat ze de brug van de Borgerhoutsendijk gingen opblazen. Enige ogenblikken daarna vuurden die soldaten het dynamiet onder de brug tot ontploffing. De brug spatte uiteen, de kasseien vlogen zelfs tot ver in de beemden.

Ook de brug over de Neet op de weg naar Geel werd gedynamiteerd om de aanval van de Duitsers te bemoeilijken en zo te vertragen.

Een tweetal dagen nadat de eerste Duitse stoottroepen door Mol waren getrokken, legde men planken op de brokstukken van de vernielde brug van de Borgerhoutsendijk.

Later heeft men geconstateerd dat het vernielen van bruggen en kerktorens niet veel heeft uitgehaald.

Pas na vier maanden herstelde men het tramspoor over de brug van de Borgerhoutsendijk, met materiaal dat aangevoerd was vanuit Geel.

De kanaalbrug van Donk en die van Meerhout zijn nog langer niet in gebruik genomen, maar daar was er wel een vlot om mensen en materiaal over te brengen.

Zij die met de tram reden, moesten in Donk bij de opgeblazen bruggen overstappen op het vlot, waar aan de andere kant van het kanaal een andere tram gereed stond om de reis verder te zetten.

Het Annoncenblad van Moll berichtte over de herstelling:

Op 24 augustus 1940 besloot de gemeenteraad de noodbrug van de Borgerhoutsendijk definitief te herstellen, zodat de tram er weer over kon.

Bij de Duitse inval in op 10 mei 1940 kreeg de bevolking schrik en de mensen twijfelden wat ze gingen doen: op de vlucht gaan of thuis blijven. Toen ze vele vluchtelingen door hun straat zagen trekken, besloot praktisch iedereen dan ook maar de biezen te pakken. Alleen de boeren bleven thuis bij hun vee en de oogst.

Ook Ginderbroek werd voor een tijdje een doodse wijk. Niemand had het minste vermoeden dat de vlucht zo lang zou duren en dat ze zo ver van huis zouden trekken.

Fons Berghmans vertelde het volgende verhaal:

Velen die Lodewijckx heetten, hadden in ons dorp de bijnaam van Schoen. Krükkel Schoen van de Polderstraat was gemobiliseerd en toen de oorlog uitbrak, wilde zijn vrouw Mie Bakker uit de Polderstraat samen met haar kroost van drie kinderen met ons mee gaan vluchten. Anneke, een van de kinderen van Mie Bakker, was gehandicapt en zij werd op het stoeltje van mijn fiets gezet en ik heb ze zo meegenomen.

Maar toen we aan de brug over het Albertkanaal kwamen, was die al opgeblazen. We mochten niet verder en we keerden dan maar terug.

De Duitse bezetter zorgde er in eerste instantie voor om de orde te bewaren, de gemoederen te bedaren en het economische en sociale leven weer op gang te brengen.

Maar naarmate de eerste oorlogsmaanden verstreken, begon de Duitse bezetter allerlei verordeningen uit te vaardigen.

Er was zelfs armoede in het huis van Fons Berghmans.

Omdat onze vader als krijgsgevangene in Frankrijk vertoefde, hadden we de eerste maanden van de Duitse bezetting grote armoede. Gelukkig stonden salade en andere groenten in de tuin, maar onze War maakte toen toch de opmerking van: 'Zeg, moeten we nu alle dagen 'groes' eten?'

We hadden ook een hond, een zwarte Fok, maar we hadden voor dat beest geen eten. Daarom waarschuwde onze moeder de gemeente om hem te komen halen.

Ik heb in de oorlog, vertelt Fons verder, nog boekweit gezaaid. Het groeide op lichte grond, op zandgrond zoals het Mols Veld. We maalden de boekweit in een eigen moleke. We bakten er pannenkoek van en als ge er zo ene op had, was de honger over. Het was 'straf' eten.

De vader van Fons probeerde die strenge opvoedingen van voedselproducten te omzeilen.

Wanneer een koe moest kalven, kocht mijn vader ergens een dood kalf op. Als het beest gekalfd had, riep hij de controleur en zei dat zijn koe een dood kalfje had.

Ondertussen was het echte kalfje ergens anders ondergebracht. Daardoor had men een koe minder en moest men er later geen melk of vlees voor leveren. Een koe had bij ons eens een tweeling. We hebben er één aangegeven en het andere natuurlijk niet.

Tijdens de Duitse bezetting zijn een viertal geallieerde bommenwerpers boven onze streek neergehaald. Volgens Fons en zijn broer René is er aan de Volmolen ook een vliegtuig neergestort.

Uit dat wrak haalde ik het plexiglas, aldus René, dat toch ongeveer een vinger dik was, en dat gaf ik aan onze Fons. Hij zaagde er kruisjes uit en in de armen ervan boorde hij gaatjes, wat op hun eigen al een versiering was, omdat bij het boren het plexiglas rond dat gaatje wit uitsloeg. Men probeerde die kruisjes als hangertjes aan meisjes te verkopen. Ook alweer om iets bij te verdienen.

We zijn achteraf nog eens terug gereden naar het gevallen vliegtuig, maar de Duitsers vonden het welletjes en joegen ons weg. We hoorden achter ons nog enkele schoten, waarschijnlijk wilden ze ons schrik aanjagen.

De familie van Fons had een abri vlak voor de Kapelletjesboom in de Polderstraat:

Hij was zo groot als een grot, bijna iedereen van de Polderstraat kon erin. Bij alarm gingen we er in schuilen, steeds met een 'stekske' of een stukje hout in de mond. Zogezegd om de slag op te vangen. Bij een ontploffing van een bom zou de luchtdruk door het trommelvlies van het oor gaan en een uitweg vinden langs de mond als die wat open was.

We zaten eens in het café De lange Dreef op de Kleppenbergrug, toen het alarm ging. We liepen allen meteen naar de abri aan de Kapelletjesboom in de Polderstraat. Een van hen was een meester waar ik bij de klas had gezeten. Die meester zat vaak in het café van De lange Dreef. Ik dacht toen altijd: wat heeft hij toch een dorst. Maar ... Fien van Mie Kajuit was er ook een, hoorde ik later vertellen.

Als jonge man moest Fons op het einde van de Tweede Wereldoorlog onderduiken om niet in Duitsland te moeten gaan werken.

Volgens Leonie Bollen, de moeder van Fons, heeft haar zoon toen geleefd 'als een haas'.

Tijdens de oorlog werden de mannen van achttien jaar, die geen officieel werk hadden, in Duitsland tewerkgesteld.

Onze Fons was in dat geval en ook hij ging niet graag naar Duitsland. Hij leefde ondergedoken en moest voortdurend op zijn hoede zijn. Je leefde 'als een haas'. Zo had hij op de identiteitskaart van zijn broer, die twee jaar jonger was, zijn pasfoto geplakt.

Zelf hadden we een verborgen slaapkamertje getimmerd door een valse muur te plaatsen. Het kamertje was slechts één meter breed, had geen deur, maar op zolder wel een valluik. In huis hadden we een schilderij tegen de valse muur gehangen, waarachter kotjes geboord waren, om adem te halen. Op een hoop planken hadden we een stromatras gelegd.

In de zomer was het echter te warm. Daarbij bleef het altijd riskant als de Duitsers het huis overhoop zouden halen. Daarom ging onze Fons ook elders slapen, onder meer bij zijn tante Mie in Ezaart en bij tante Dymph op de Groene Heuvel te Geel.

Gelukkig hebben ze hem nooit te pakken gekregen, maar we hebben ons toch dikwijls zorgen over hem gemaakt.

De uitgestrekte bossen en vennen rond Bel waren uitgelezen plaatsen om te schuilen, want daar kwam zelden iemand.

Veel weet ik er niet van, vertelde René, de jongere broer van Fons, maar wij hadden thuis nog een fiets en mijn moeder stuurde me geregeld naar onze Fons en onze War die zich in de bossen van Bel schuil hielden.

In de zomer leefden ze in de bossen van de Volmolen en van Bel, waar ze een 'leger' hadden. Onze Fons had in een dicht bosje zelfs een hut. Ik moest ze eten brengen of hen verwittigen als er onraad was.

Daar staken ze vooral buntgras uit met een koevoet. De wortels werden in de Nete gewassen.

Ook onze War leefde ondergedoken en liep gevaar opgepakt te worden, maar hij was wat wispelturiger dan onze Fons en trotseerde meer het gevaar. Geregeld ging hij naar de cinema Roxy, die gelegen was achter de herberg het Leeuwke in de Graaf de Broquevillestraat. Op een keer werd de zaal volledig afgezet door de Duitsers die op zoek waren naar mannen die niet waren opgedaagd om in Duitsland te gaan werken. Ik kan het niet juist meer navertellen, maar door een gat in de zoldering is onze War kunnen ontsnappen aan de razzia.

Bij gebrek aan binnen- en buitenbanden behielpen Fons en zijn vader zich met 'flexibels' op de velg te leggen:

Het waren persluchtleidingen. Veren deed zo'n band niet en het wiel schokte tot op de velg. Het was keihard op de kasseien. Wie er ooit mee gereden heeft, weet er nog van mee te spreken.

De bevolking snakke naar de bevrijding, naar een echte sigaret, naar eindelijk iets te eten waarvan men de smaak niet meer kende, naar vrij rond te lopen...

Begin september begon in onze streken al de Duitse aftocht. Van het fiere Duitse leger van 1940 bleef niet veel meer over. Rammelende karren en fietsen vervingen de ronkende wagens die vier jaar geleden hier binnenstormden.

René, de broer van Fons, moest tijdens die laatste dagen van zijn moeder nog de mis gaan dienen in het 'gasthuis':

Op het einde van de oorlog hadden de Duitse bezetters de woningen van de onderpastoors opgeëist en de geestelijken hadden hun intrek genomen in het gasthuis, waar ze in de kapel elke dag hun mis opdroegen. Ik was misdienaar en mijn moeder was zo'n gelovige vrouw dat ze ondanks de oorlogsdreiging tegen mij zei dat ik toch de mis moest gaan dienen.

Ik sprong op mijn fiets en reed langs de Hoogstraat naar het gasthuis. Aan den Diels kwamen ineens twee Duitse soldaten uit het zijstraatje gelopen, hielden me tegen, trokken mijn fiets uit mijn handen en waren ermee weg. Als een gehoorzaam kind stapte ik dan maar te voet verder naar het gasthuis, waar ik net op tijd aankwam om de mis te dienen. Maar er was geen mens in de kapel en de onderpastoor had daardoor enkele hosties over. Om die heilige broodjes niet in goddeloze handen te laten vallen, vond hij er niets beter op dan een deel ervan aan mij te geven om ze te nuttigen.

Fons keek zijn ogen uit bij het zien van de eerste geallieerde soldaten.

Jules, de zoon van mijn tante Mieke, werkte voor de Duitsers in de kazernes van het 'Kamp' van Leopoldsburg. Omdat ik ondergronds leefde met veel angst, zocht ik werk en mijn neef nam mij er mee naartoe. Omdat ik van te voren al enkele jaren bij Pier Schoen, Pier Cuyvers in Ginderbroek, gewerkt had, stelden de Duitsers mij te werk in het atelier van de schoenmakerij van de kazerne te Leopoldsburg. We waren er met een groep van 4 soms 5 arbeiders, met een paar Russen, om de laarzen van de Duitse soldaten te herstellen.

Plotseling werd meegedeeld dat het regiment ergens anders naartoe moest en dat de arbeiders in dienst mee moesten. Ik begon te twijfelen of ik wel zou meegaan, want mogelijk was het naar het oorlogsfront. Daarom vroeg ik aan de chef of ik wat verse kleren bij ons thuis mocht gaan halen.

Ik keerde echter niet meer terug en dook opnieuw onder. Eerst ging ik 's nachts slapen bij mijn tante in Geel, en toen ik geen fiets meer had bij tante Stans op de Kleppenbergh, vooraan in Ezaart.

Op een dag kwam een Russische arbeider die op het Opvoedingsgesticht op de Markt voor de Duitsers werkte, naar ons thuis, hij kende mijn adres nog van uit Leopoldsburg, en vroeg aan mijn moeder of ik er niet kwam helpen bij de reparaties van de bottines. Ik hapte toe en was weer schoenen aan het lappen voor de Duitse soldaten.

Maar de oorlog liep op zijn einde en de geruchten verspreidden zich snel dat de geallieerden al heel dicht bij waren. Ik was er pas enkele dagen of we hoorden het kanonnengebulder al en de Duitsers trokken zich al in kleine kolonnes ordeloos terug.

Ik stak 's avonds mijn hamer en mijn mes al op zak met de bedoeling niet meer terug te gaan. De volgende dag trokken de geallieerden op naar het Centrum van Mol. Langs Bel en de Volmolenbaan kwamen de eerste pantserwagens op de Borgerhoutsendijk aangereden. Enkele uren later al gevolgd door een kanon dat zich langs de Borgerhoutsendijk opstelde.

Wij ernaartoe en toen het vuurwapen geladen en gericht was op de toren van Mol, mochten wij de trekker overhalen. Van de schok vlogen we bijna een halve meter achteruit.

De dag ervoren had ik nog met de Duitse soldaten gewerkt en nu waren we ze aan het beschieten.

Ook voor ons huis in de Hooistraat laveerde een geallieerd kanon op zoek naar wat beschutting om het in stelling te kunnen zetten. Het heeft echter niet moeten schieten. Wel deelden de soldaten chocolade uit en ook sigaretten. Toen ben ik begonnen met te roken.

De Engelsen hadden pas het Centrum van Mol bevrijd of overal heerste er een spontane vreugde.

Dakwerker War van 't Kapiteintje van Ginderbroek vond er niets beters op dan naar de kerktoren te rennen en de Belgische vlag naar boven te dragen en uit de toren te laten wapperen.

De laatste Duitse eenheden hadden zich teruggetrokken achter het kanaal van de Donk en er zich verschanst. Ze stelden hun geschut weer op en schoten in de richting van de kerktoren. War van 't Kapi-teintje was vlugger naar beneden dan hij naar boven was gerend.

We zaten in een gracht omhoog te kijken, omdat we een eskadron vliegtuigen hoorden. We zagen ze in de richting van Duitsland en het waren er veel.

Het bleek de inleiding tot de bevrijding van onze streken. Al dagen te voren trokken Duitse kolonnes zich terug. We voelden dat de geallieerden in aantocht waren. 's Avonds gingen we gespannen naar bed. Zouden we nu eindelijk verlost zijn van de bezetters?

Bij het binnentrekken van Mol zagen we voor het eerst Engelse soldaten in levende lijve. Ik keek mijn ogen uit naar hun kaki uniform en hun platte helm. Ze lachten hun witte tanden bloot.

Na de eerste schermutselingen trokken de volgende dagen tanks en vrachtwagens door Ginderbroek verder naar het kanaal te Donk.

Er reden jeeps met vrolijke soldaten in kaki uniformen. Ze stopten om meisjes chocolade en zijden kousen te geven. En de jongens kregen chewing gum. We kregen corned beef in dozen te eten.

We begonnen mee te zingen van: 'It's al long way to Tipperary, it's a long way to go.'

Rond 14 uur die middag rolden een drietal 'carriës' over de Borgerhoutsendijk. Het waren van die kleine rupswagens, waarin een soldaat achter het stuur zat en een andere naast hem met een 'mitraillette' in aanslag en nog twee op de achterbank.

Ze kenden de streek, want ze reden niet over de grote weg maar langs de woning van mijn broer Emiel en draaiden om in de Polderstraat. Naast de gevel van de eerste woning zetten ze hun verkeningsvoertuig stil en de soldaten verscholen zich tegen de gevel.

13 september 1944 - Bij het binnentrekken van Ginderbroek zocht de eerste patrouille een zijstraat op. Het was de Polderstraat. Ze stapten uit, legden hun bepakking af en pakten hun noodrantsoenen uit, maar steeds met het geweer in de aanslag om bij het minste onraad te kunnen reageren.

René Berghmans was toen 12, 13 jaar en hij keek wat wantrouwig naar drie geallieerde infanteristen van de verkenningstroepen, die even uitbleezen bij hun pantservoertuig in de Polderstraat. (Fotograaf onbekend)

Meteen na de bevrijding barstte in elk dorp de repressie los.

De weerstanders bestormden de huizen van al wie Duitsgezind was geweest en ook van de meisjes die met Duitse soldaten waren omgegaan.

De voordeur van hun woning werd ingebeukt. Ruiten rinkelden aan scherven, huisraad plofte vanuit de ramen te pletter op de straat. Ze schopten en sloegen waar ze hen maar raken konden. In schande en boegeroep werden ze door de straat naar de gendarmerie geduwd.

Vooral de soldatenliefjes, de zwaksten en de minsten van de collaborateurs, werden de grootste slachtoffers en kregen het erg te verduren

René Berghmans uit de Hooistraat zag hoe mensen in lichtbruine overall in de herberg van Warke Bol bruut tekeer gingen:

Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren in het café van Warke Bol in Ginderbroek vaak Duitse soldaten op gekomen. Het stond er voor bekend in het dorp.

Na de bevrijding werd het café van Warke Bol kort en klein geslagen door enkele weerstanders in een lichtgrijze overall, met hun wapen in de aanslag en omstuwd door een groep nieuwsgierige jongeren.

Na de bevrijding van de haven van Antwerpen en onze streken zullen de vliegende bommen, het geheime wapen van de Duitsers, ons nog enkele maanden terroriseren.

Fons en René hoorden van verre het geronk van een vliegende bom. Zolang men ze hoorde brommen, was er geen gevaar.

Maar van het ene moment op het andere kon de motor stilvallen. De bom gleed nog even door en dook dan naar beneden.

We werkten op het veld in Ezaart. Om half acht kwamen we toe en van verre hoorden we het geronk van een vliegende bom aankomen. Potverdorie! Ineens viel het geluid uit. Het werd ijzig stil. Iedereen dook in een gracht. Een boer met paard en kar rende het veld in en over. Waar die gebleven is, weet ik niet en heb na datum ook niets meer van hem gehoord.

We lagen daar en ineens bromde de bom opnieuw. Echter niet voor lang. In Millegem juist achter het kerkhof viel en ontplofte ze.

Onderwegen Kievermont is ook een vliegende bom gevallen. En op Heidehuizen, dicht bij boer Van Herck. Toen zijn in Ginderbroek enkele ruiten gesneuveld.

Een V1 hoorde je komen aanvliegen. Als hij boven je hoofd ineens stilviel, wist men dat die vliegende bom zou neervallen en ontploffen. Ergens in Achterbos is een V1 gevallen. Ik heb die vliegende bom horen stilvallen en ben toen tussen twee opgehoogde rijen patatten in gedoken. Enkele seconden later hoorde ik de knal en voelde de luchtdruk.

Een V2 was al een echte raket en die hoorde men niet aankomen. Zo een is er op een nacht gevallen aan de Volmolen. Mijn bed stond onder het raam en bij de ontploffing is het raam uit de voorgevel gerukt en op mijn bed terecht gekomen. Gelukkig had ik niets, buiten een paar blauwe plekken.

Onze zus Marie was een kloosterzuster en op het einde van de oorlog was ze secretaresse in een meisjesschool in Deurne bij Antwerpen. In Antwerpen en rond de stad zijn wel honderden vliegende bommen gevallen. Een ervan viel achter de kerk vlakbij de school van mijn zuster nonneke. Op dat ogenblik zat ze nog in haar bureau te werken. Bij de ontploffing bleven alleen de twee muren en de vloer van haar vertrek intact. Bij wonder was ze nog in leven en alleen glasscherven hadden haar verminkt. De wonden genazen en alleen de littekens op de kneukels van haar hand zijn gebleven.

De hele geschiedenis van die wereldoorlog van 1940 - 1945 kun je lezen in de brochures: Zo leefde Ginderbroek in de Tweede Wereldoorlog nr. 27.1 - 27.9

Rik Berghmans en Leonie Bollen waren de ouders van Fons

Ze woonden in de Hooistraat.

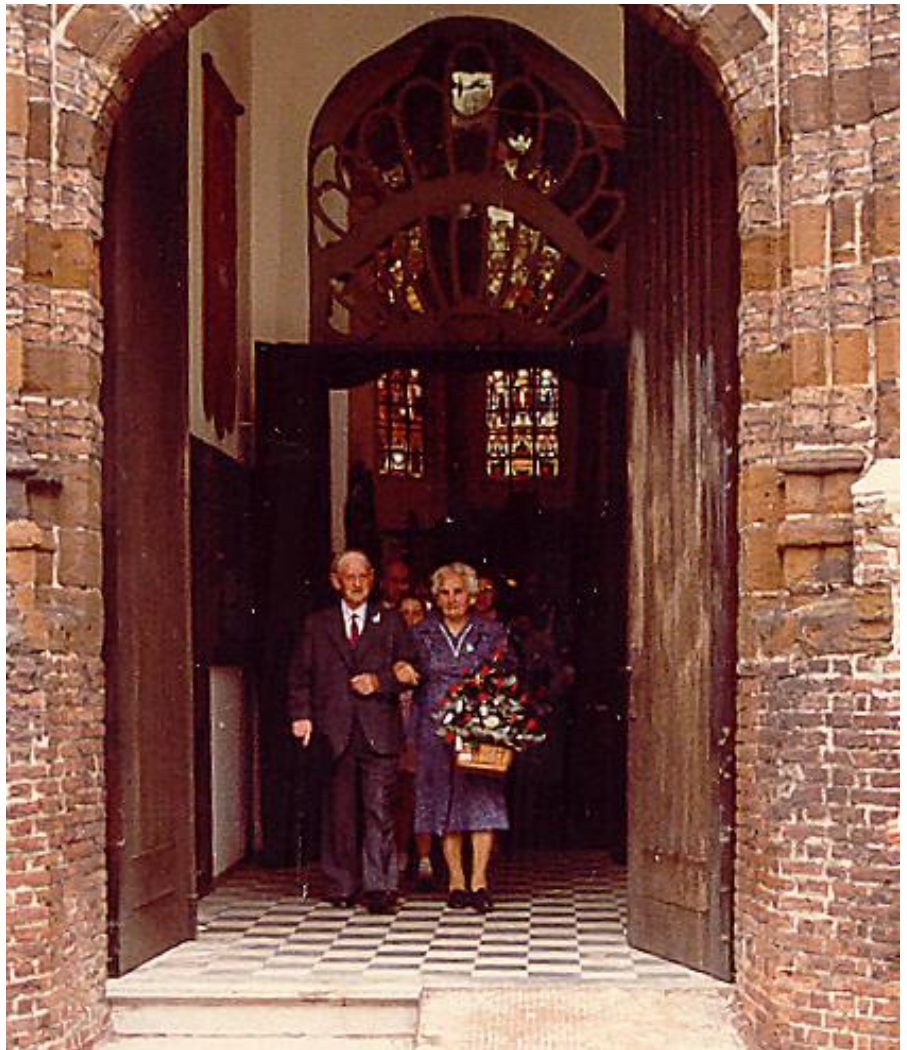
Als het ging over Rik Berghmans, dan was hij voor de mensen van de wijk: Riekes van de Rosse of Riekes van Rosse Moers.

Die toegeworpen naam van Rik kwam van heel ver: van zijn overgrootmoeder die Moors heette, maar als Moers werd uitgesproken. Daarbij had een ongetrouwde broer van zijn overgrootmoeder, die op 't Rond woonde en landbouwer, barbier, vrachtvoerder en een bekend vrouwenliefhebber was, rood haar. Dus genoeg eigenschappen om als Rosse Moers een bekend iemand in Mol te zijn.

Vele erfgenamen hebben zijn naam overgeërfd. Ook Rik Berghmans.

In 1973 vierden Rik Berghmans en Leonie Bollen hun gouden jubilee en in 1983 hun diamanten.

De burens hadden telkens het huis en de hele Hooistraat met boompjes en slingers versierd. Ze hadden zelfs een koets voor hen gehuurd om ze naar de kerk te rijden voor een dankmis.

Zo leefde Ginderbroek, nr. 16 en 16 a:

Rik Berghmans vertelt over lang, heel lang geleden...

Deze twee brochures van *Zo leefde Ginderbroek* zijn in 2000 verschenen en de herwerkte uitgave in 2011.

We drukken hier slechts de inleiding van deze brochures af.

In de vooravond had een zomerse plensbui de zandige Hooistraat in een echte modderpoel herdoopt.

Voor de zoveelste keer stapte ik door het smalle ‘servituut’ tussen de lage arbeiderswoning van Riekes van de Rosse, want dat was zijn toegeworpen naam, en die van Flor van de Venakker, met een bandrecorder in een grote vrouwenhandtas.

Omzichtig probeerde ik het slijk van de schoenen te trappen, maar Leonie, de vrouw van Riekes, lokte me de keuken binnen: "Dat doet niets, kom maar rap binnen."

De achterkeuken was erg klein. In de hoek stond een ‘geuten’ vierkante kacheltje met ernaast een kolenbak vol met gekloven houten klompen. De gezellige warmte viel lekker op je neer. Een grijze kat keek me loens aan en drentelde van haar melkkommetje de andere kamer in.

De duttende Riekes had me gehoord en trok zich omhoog uit een zetel naast het raam.

"Kom maar door!" groette hij en hij loodste mij meteen naar de beste kamer, zodat ik zelfs de kans niet meer had om nog iets tegen Leonie te zeggen.

Riekes schoof een tweede stoel tussen de tafel en een bolhoedkachel, waarin de kolen gloeiend lagen te koesteren. Hij zette zich neer

en legde zijn benen op de andere stoel, traag en voorzichtig, precies of ze van glas waren. Zijn te weidse broekspijpen van blauwe 'lijverd' flodderden mee de stoel op. De pantoffels bleven op de vloer staan en de gebreide kousen waren aan tenen en hielen danig gestopt.

Hij hield zijn klak op. Soms was een knoopje te weinig dicht gedaan aan de voorkant van zijn floeren broek.

Uit zijn blauwe kiel haalde hij een pijp, stopte ze en stak ze aan. Hij trok ze smakelijk in gang. Niet voor lang echter, want dat wist ik al: vertellen en roken gingen bij Riekes niet samen. Al na enkele minuten dampte de pijp niet meer. Wel probeerde hij opnieuw de vlam erin te krijgen wat telkens mislukte. Dan legde hij ze argeloos op het plastieken geruite tafelkleed. Zijn handen kwamen op zijn buik te liggen, de vingers in elkaar gekruist.

Ondertussen had ik mijn ouderwetse bandrecordertje uit de handtas genomen, het verlengsnoer afgerold en de stekker in een stopcontact gestoken. Niet vlug genoeg om het begin van zijn eerste verhaal al op te nemen.

"Begin eens opnieuw, Riekes, nu ben ik pas klaar met dat ding." En hij begon weer, met correct dezelfde woorden en zinnen van daar-even.

Sterke verhalen, dagelijkse belevenissen, gebeurtenissen in de wijk, beschrijvingen tot in de vingers toe. Dat was Riekes van de Rosse.

Meer dan dertig cassettes heeft hij vol 'geklapt'. Een schat van herinneringen voor Ginderbroek.

Ik heb hem nooit betrappt op een grove overdrijving of op iets wat niet waar kon zijn. Zijn verhalen hebben we in de Kamer voor Heemkunde getoetst en het besluit was steeds dat het waar kon geweest zijn: een noodsluis op de Nete, een schans in de Polderstraat, een melkerij in Borgerhout, een slagmolen in de Nieuwstraat, de huisweverij van zijn voorouders, diamantslijpers in onze wijk en over vele mensen die in Ginderbroek geleefd hebben.

Riekes van de Rosse was een verteller met simpele woorden, zonder haperen, net of hij er niet moest bij nadenken en zonder mij aan te kijken, want het behangselpapier was meestal zijn geheugenveld.

Hij kon de spanning opdrijven en zelden verklapte hij vooraf de plot. Een steek onder water kon ik elk ogenblik verwachten: “Dat wist jij niet, eh” (En hij wist verduiveld goed dat ik een schoolmeester was, die zogezegd van alle markten kaas had gegeten.)

“Ik ook niet, maar mijn vader wel”, zei hij soms schamper. Zijn vader en het verleden waren hem heilig.

“Toen waren ze toch slim, éh?” was vaak het besluit van een technische uitleg.

Als het ging over zijn gelijk, dan schatte Riekes ook zijn vrouw niet zo hoog in. Als ze hem onderbrak of ze poogde ook andere gedachten bij te brengen, dan werd ze meteen afgescheept: “Wat weet jij daarvan? Ge waart er toch niet bij.” Of iets dergelijks.

Neen, we hadden beiden, Leonie en ik, op die dinsdagavond niet veel in de pap te brokkelen.

Aan de handwaterpomp stond het dagelijks werkgerief van Rik en zelfs zijn aluminium stoopje heeft nog lange tijd na zijn overlijden tegen de zijgevel van het keukentje gehangen.

Rik overleed in 1988.

*Thuis, op het veld,
tussen de tramsporen
trok hij een levenspoor
van eenvoud, goedheid,
vroomheid en trouwe aanwezigheid.
Ook voor hem
werd de wissel getrokken
van tijd naar eeuwigheid.
(Gedachtenisprentje)*

Het gedachtenisprentje van Leonie bij haar overlijden in 1992.

*Oud worden, een lang verhaal,
verteld aan de keukentafel bij een taske koffie:
'Pak een koekske af...'
'12 februari word ik negentig jaar...'
't Is een eenvoudig verhaal van boerenwerk thuis
van twee oorlogen,
van kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen
van bijna vijfenzestig getrouwd zijn, van den hof en
de zwart-witte konijnen en van zoveel meer.
't Is een bijzonder verhaal van een leven,
gedeeld in vele stukjes aandacht en inzet,
gedurende lange jaren voor zoveel mensen:
de wijkwerking van Ginderbroek, de Ziekenzorg...
We zullen je missen, Leonie.
Je zult niet meer aan de keukentafel zitten
en zeggen: 'Nog een taske koffie..?
Maar we weten dat voor u een plaats is bereid
aan de tafel, waar God zelf de Gastheer is.
Hij wacht u daar met Rik en Marieke.*